

ชีววิทยาปลา: พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการประมง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร สุทิน

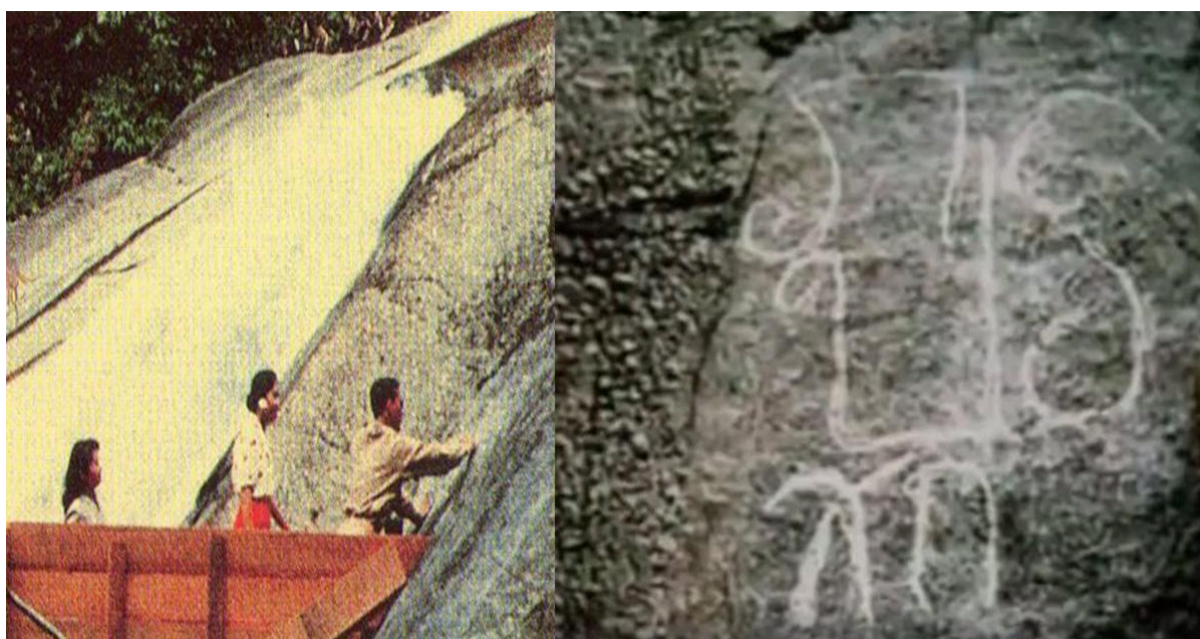
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

สัตว์น้ำเป็นทรัพยากรประมงที่ เป็นพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการประมง ในหลวงรัชกาลที่9 ได้วางรากฐานสำคัญในการพัฒนา ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของไทย และอำนวยความสะดวกต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศ พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับ ชีววิทยาของปลา เริ่มเมื่อกรมประมงแห่ง รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย ได้ส่งปลาหมอเทศให้กรมประมงไทยทดลองเพาะเลี้ยงเมื่อปี พ.ศ. 2492 พบว่าปลาหมอเทศเป็นปลาที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว ทนต่อโรคและขยายพันธุ์ได้รวดเร็ว ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้กรมประมงนำพันธุ์ปลาหมอเทศจำนวนหนึ่งมาทดลองเลี้ยงในพระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อปี พ.ศ. 2494 หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2496 ได้โปรดเกล้าฯ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากทั่วประเทศเข้ารับพระราชทานพันธุ์ปลาหมอเทศที่ผลิตได้เพื่อนำไปเลี้ยงแพร่ขยายพันธุ์ในตำบล และหมู่บ้านของตนต่อไป พระราชกรณียกิจครั้งนี้เป็นการวางรากฐานสำคัญในการพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของไทย ที่ทำให้ประชาชนคนไทยได้เรียนรู้และสนใจ ชีววิทยาปลาและวิธีการเลี้ยงปลาขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ

เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ 2502 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมชนนีพันปีหลวงทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรน้ำตกพรหมโลก อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช นับเป็นภาพที่ยังติดตราตรึงใจอยู่ในหัวใจคนไทยตลอดกาลกับภาพนี้ โดยทรงฉายพระรูปรบริเวณน้ำตกอย่างงดงาม ทรงจารึกพระปรมาภิไธยย่อ “ภ.ป.ร” และ “ส.ก.” ไว้ที่หน้าผาน้ำตกชั้น 1 หรือ”หนานวังน้ำวน” (ภาพที่ 1 และภาพที่ 2)

ภาพที่1 วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ 2502 เสด็จทอดพระเนตรน้ำตกพรหมโลก

ภาพที่2 ทรงจารึกพระปรมาภิไธยย่อ “ภ.ป.ร” และ “ส.ก.” ไว้ที่หน้าผาน้ำตกชั้น 1 หรือ “หนานวังน้ำวน” น้ำตกพรหมโลก

วันที่ 27 พฤษภาคม – 3 มิถุนายน พ.ศ. 2506 เสด็จเยือนประเทศญี่ปุ่น และในปีต่อมา วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2507 ได้เชิญมกุฎราชกุมารจากญี่ปุ่นเสด็จฯเยือนประเทศไทย (ภาพที่3)

ภาพที่3 ทรงเสด็จทอดพระเนตรปลาพร้อมสมเด็จพระจักรพรรดิอะกิฮิโตะ ที่สถานพิพิธภัณฑ์คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2508 สมเด็จพระจักรพรรดิอะกิฮิโตะ เมื่อครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศ มกุฎราชกุมารแห่งประเทศญี่ปุ่น ได้นำมเกล้าฯ ถวายปลาน้ำจืดในตระกูลทิลาเปีย (Tilapia) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า (*Tilapia nilotica*) จำนวน 50 ตัว แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และทรงพระราชทานชื่อปลาชนิดนี้เป็นภาษาไทยว่า "ปลานิล" มีความหมายว่า มีสีดำ คือสีนิล และออกเสียงตามพยางค์ต้นของชื่อชนิด คือคำว่า "nil" มาจาก "nilotica" ซึ่งชื่อพระราชทานนี้เป็นชื่อที่สั้น มีความหมายชัดเจน และง่ายแก่การจดจำสำหรับประชาชนทั่วไป ทรงพระราชทานแนวทาง ในการอนุรักษ์พันธุ์ปลานิล จากการทดลองเลี้ยงด้วยพระองค์เอง และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปล่อยลงเลี้ยงในบ่อบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตและต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขุดบ่อเลี้ยงปลานิลเพิ่มขึ้นอีก ๖ บ่อ และได้ทรงย้ายปลานิลจากบ่อเดิมไปเลี้ยงในบ่อใหม่ด้วยพระองค์เอง

ภาพที่ 4 ทรงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพันธุ์ปลาชนิดให้กรมประมง

วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2508 ได้พระราชทานลูกปลานิล 10,000 ตัว ให้กรมประมง เพื่อนำไปเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ที่แผนกทดลองและเพาะเลี้ยงในบริเวณ กรมประมง เกษตรกลาง บางเขน กรุงเทพมหานคร และที่สถานีประมงต่าง ๆ ทั่วพระราชอาณาจักร (ภาพที่ 4)

วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2509 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ขุดบ่อในบริเวณสวนจิตรลดา เพิ่มขึ้นอีก 3 บ่อ รวมเป็น 9 บ่อและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ส่งเสริมสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในโครงการพระราชดำริต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในทุกภูมิภาค และได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการวิจัยพัฒนาทางวิชาการด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และสาธิตให้ราษฎรที่สนใจตามศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในทุกภูมิภาค ทำให้การพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของประเทศไทยได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก

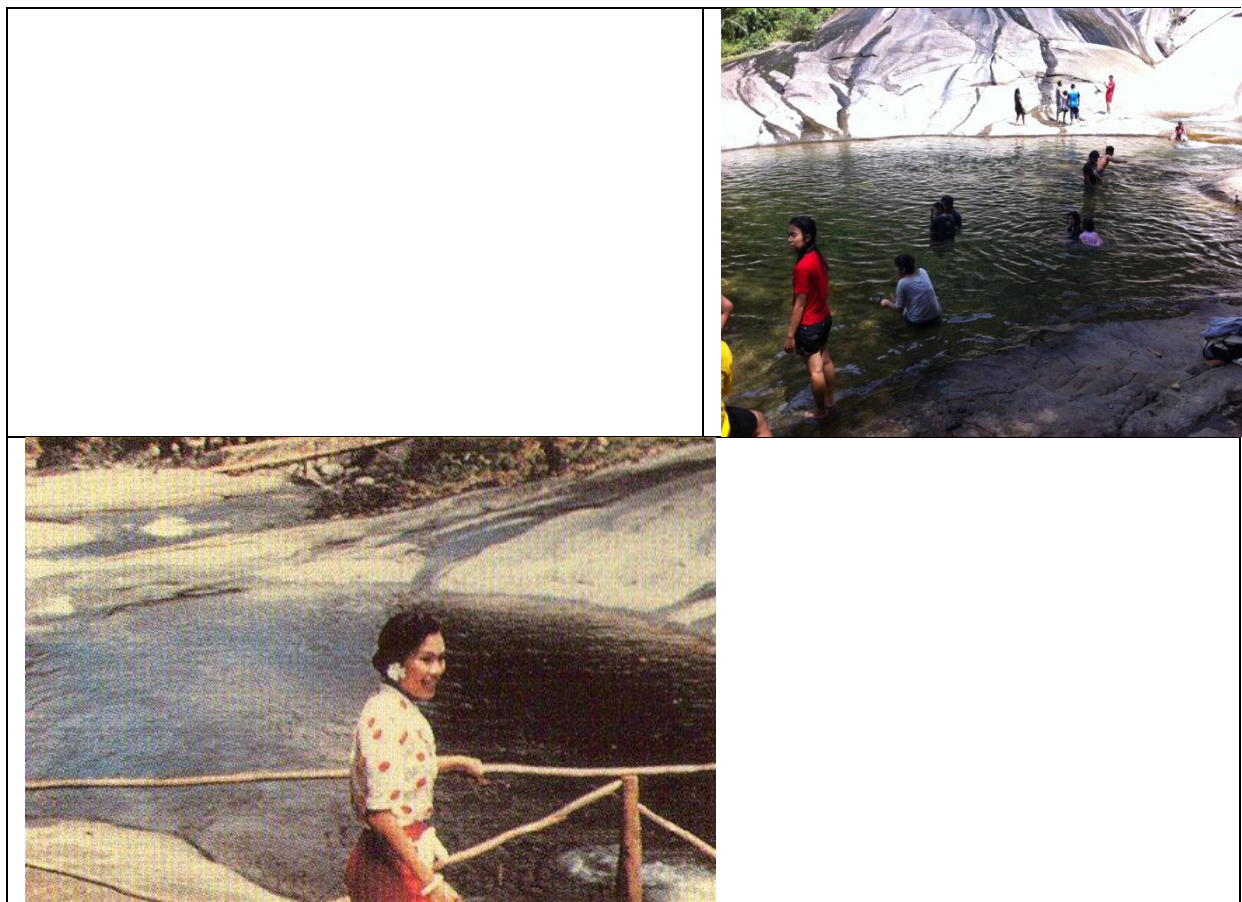
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบต่องานอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช จากพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลวง

รัชกาลที่ 10 พระองค์ทรงเห็นว่าทรัพยากรของประเทศไทยนั้นมีความหลากหลาย ทรงมีพระราชดำริที่จะให้มีการสำรวจศึกษาทรัพยากร ต่าง ๆ เหล่านี้ตั้งแต่ยอดเขาถึงท้องทะเล

หลังจากนั้นโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยกรมอนามัย กรมประมง กรมการข้าว โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) ได้สืบทอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ จนถึงปัจจุบัน

<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%AD%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B9%8C>

จากปลาบู่ถึงปลานิล.....ชีววิทยาปลา

เอกสารอ้างอิง

กาญจนภาชน์ ลีวมโนมนต์. (2528). ทรวดทรง สีสัน ผิวพรรณแห่งพีชพรรณ เอกสารประกอบการบรรยาย การฝึกอบรมปฏิบัติการรายวิชาพีชพรรณเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

www.matichon.co.th